

پیمان‌نامه‌ی حقوق افراد توان‌خواه، ۲۰۰۶

ترجمه: بهناز توکلی

انتشار: سایت حق کودکی، ۲۰۱۵

<http://right-to-childhood.com>

پیمان‌نامه‌ی حقوق افراد توان‌خواه در ۱۳ دسامبر ۲۰۰۶ تصویب و تا ۲ آوریل ۲۰۰۸، با پیوستن ۲۰ کشور به آن، لازم‌الاجرا شد. در ادامه به مرور خلاصه‌ای از این پیمان‌نامه می‌پردازیم:

ماده ۱: هدف

این ماده خلاصه‌ای است از اهداف اصلی پیمان‌نامه که شامل حمایت، ارتقاء و تضمین تمامی حقوق و آزادی‌های انسانی افراد از جمله کودکان توان‌خواه می‌شود.

ماده ۲: تعاریف

این ماده، لیستی از کلماتی است که در پیمان‌نامه آمده و معنی خاصی دارند. برای مثال، در این پیمان‌نامه "زبان" هم به معنی زبان گفتاری است و هم زبان‌های اشاره و دیگر فرم‌های زبان غیرگفتاری است. "ارتباط"، زبان‌ها، نمایش‌های متنی، خط بریل (که حروف و اعداد را با نقطه‌های برجسته نشان می‌دهد)، ارتباط از طریق لمس کردن، چاپ درشت، و امکانات چندرسانه‌ای قابل دسترس (مانند وب‌سایت‌ها یا فایل صوتی) را شامل می‌شود.

ماده ۳: اصول کلی

اصلی‌ترین اصول و باورهای پیمان‌نامه موارد زیر هستند:

الف) احترام به کرامت ذاتی، آزادی برای تصمیمات شخصی و برخورداری از استقلال

ب) عدم تبعیض (برخورد عادلانه با همگان)

پ) مشارکت کامل و به شمار آورده شدن در جامعه

ت) احترام به تفاوت‌ها و پذیرش افراد توان‌خواه به عنوان قسمتی از گوناگونی انسانی

ث) فرصت‌های برابر

ج) دسترسی (دسترسی داشتن به سیستم حمل‌ونقل، اماکن و اطلاعات، و محروم نشدن از دسترسی به دلیل

اینکه شما توان‌خواه هستید)

چ) برابری بین زنان و مردان (داشتن فرصت‌های برابر فارغ از اینکه شما دختر یا پسر هستید)
ح) احترام به توانایی‌های روبه‌رشد کودکان توان‌خواه، و حق حفظ هویت خود (احترام گذاشتن به شما به خاطر توانایی‌هایی که دارید و افتخار کردن به خودتان، همانطور که هستید).

ماده ۴: تعهدات کلی

هیچ قانون تبعیض آمیزی نباید علیه افراد توان‌خواه وجود داشته باشد. در صورت لزوم، دولت‌ها باید قوانین جدیدی به وجود آورده و اجرا کنند که حقوق افراد توان‌خواه به رسمیت شناخته شود. دولت‌ها باید راه‌هایی برای تغییر قوانین قدیمی یا سنت‌هایی پیدا کنند که باعث ایجاد تبعیض علیه افراد توان‌خواه می‌شوند.
در به وجود آوردن قوانین و سیاست‌های جدید، دولت باید از افراد توان‌خواه از جمله کودکان بخواهد پیشنهادات خود را ارائه کنند.

ماده ۵: برابری و عدم تبعیض

دولت‌ها حق تمام مردم ساکن کشور برای مورد حمایت قرار گرفتن از طرف قانون و همچنین برابری در برخورداری از قانون آن کشور را به رسمیت می‌شناسند.

ماده ۶: زنان توان‌خواه

دولت‌ها می‌دانند که زنان و دختران توان‌خواه با انواع مختلفی از تبعیض روبه‌رو هستند. دولت‌ها قول می‌دهند که از حقوق و آزادی‌های انسانی این افراد حمایت کنند.

ماده ۷: کودکان توان‌خواه

دولت‌ها تضمین می‌کنند که تمام اقدامات ممکن را انجام دهند تا کودکان توان‌خواه نیز به صورت برابر با کودکان دیگر، از حقوق و آزادی‌های انسانی خود بهره‌مند شوند. آنها همچنین قول می‌دهند که کودکان توان‌خواه بتوانند در مورد مسائل مربوط به خودشان اظهار نظر کنند. در تصمیم‌گیری‌ها ابتدا باید منفعت کودک در اولویت قرار بگیرد.

ماده ۸: آگاه‌سازی

دولت‌ها باید همه‌ی مردم را درباره‌ی حقوق، کرامت، موفقیت‌ها و مهارت‌های افراد توان‌خواه آگاه کند. دولت‌ها تضمین می‌کنند که با کلیشه‌ها، تعصبات و کارهایی که ممکن است به افراد توان‌خواه آسیب بزنند، مبارزه کنند. برای مثال، مدرسه‌ی شما باید نگرش مبتنی بر احترام به افراد توان‌خواه را حتی بین کودکان بسیار خردسال پرورش دهد.

ماده ۹: دسترسی

دولت‌ها موافقت می‌کنند که زندگی مستقل افراد توان‌خواه و مشارکت آنها در جامعه را امکان‌پذیر کنند. هر مکانی که برای عموم مردم قابل استفاده است مانند ساختمان‌ها، خیابان‌ها، مدارس و بیمارستان‌ها باید برای افراد توان‌خواه از جمله کودکان هم قابل دسترسی باشد. اگر شما در یک ساختمان عمومی هستید و به کمک احتیاج دارید، باید یک راهنما، قرائت‌گر یا مترجم شفاهی حرفه‌ای زبان اشاره برای مساعدتان حضور داشته باشد.

ماده ۱۰: حق زندگی

هر انسانی با حق زندگی کردن متولد می‌شود. دولت‌ها تضمین می‌کنند که همه‌ی انسان‌ها، چه توان‌خواه و چه غیر توان‌خواه، به صورت برابر از این حق بهره می‌برند.

ماده ۱۱: شرایط مخاطره‌آمیز و فوریت‌ها

افراد توان‌خواه حق دارند که در زمان جنگ، فوریت‌ها و یا بلایای طبیعی مثل طوفان، مانند دیگران حمایت شده و در امان باشند. از لحاظ قانونی، شما نباید به دلیل توان‌خواه بودن از [رفتن یا ماندن در] پناهگاه محروم شوید یا تنها رها شوید، درحالی‌که دیگران نجات پیدا کرده‌اند.

ماده ۱۲: برابری در برابر قانون

افراد توان‌خواه حق دارند درست مانند دیگران از "طرفیت‌های قانونی" بهره‌مند شوند. این یعنی وقتی شما بزرگ شدید، چه توان‌خواه باشید و چه نه، می‌توانید کارهایی مانند دریافت وام تحصیلی یا امضای اجاره‌نامه برای اجاره‌ی آپارتمان شخصی‌تان را انجام دهید. علاوه بر این، شما می‌توانید مالک یک دارایی شده یا آن را به ارث ببرید.

ماده ۱۳: دسترسی به عدالت

اگر جرمی علیه شما اتفاق بیفتد و آسیب ببینید، یا شاهد آسیب دیدن کسی باشید، و یا اینکه متهم به انجام کار اشتباهی باشید، این حق را دارید که در زمان بررسی موضوع، با شما عادلانه برخورد شود. برای بیان نظرات و افکار خود، شما باید در تمام مراحل قانونی، یاری شوید.

ماده ۱۴: آزادی و امنیت فرد

دولت‌ها باید اطمینان دهند که آزادی افراد توان‌خواه به همان میزان آزادی افراد دیگر توسط قانون حمایت شود.

ماده ۱۵: رهایی از شکنجه، رفتارهای ظالمانه، غیرانسانی و تحقیرآمیز و یا مجازات

هیچ انسانی را نباید مورد ظلم، شکنجه، یا تحقیر قرار داد. به علاوه هرکسی حق دارد که از شرکت در آزمایشات

علمی یا پزشکی خودداری کند.

ماده ۱۶: رهایی از خشونت و سوءاستفاده

کودکان توان‌خواه باید در مقابل خشونت و سوءاستفاده حمایت شوند. آنها نباید در محیط خانگی خود یا خارج از آن آسیب ببینند یا مورد بدرفتاری قرار گیرند. اگر زمانی مورد خشونت یا بدرفتاری قرار گرفتید، حق دارید برای پایان دادن به سوءاستفاده و بهبود یافتن، [از افراد دیگر یا سازمان‌های مربوطه] کمک بگیرید.

ماده ۱۷: حمایت از فرد

هیچ کس حق ندارد که به دلیل توانایی‌های فیزیکی یا ذهنی‌تان، با شما به عنوان انسان ناکامل برخورد کند. شما حق دارید که همانطور که هستید توسط دیگران محترم شمرده شوید.

ماده ۱۸: آزادی تردد و ملیت

هرکودکی حق دارد که نام و ملیتش به صورت قانونی ثبت شود. کودکان همچنین حق دارند تا جایی که ممکن است والدین خود را بشناسند و مراقبت لازم را از آنها دریافت کنند. افراد نباید به دلیل توان‌خواه بودنشان از ورود به کشوری یا خروج از آن منع شوند.

ماده ۱۹: زندگی مستقل و به حساب آورده شدن در جامعه

انسان‌ها، چه توان‌خواه و چه غیر توان‌خواه، حق دارند نسبت به محل زندگی خود تصمیم بگیرند. شما حق دارید زمانی که بزرگ شدید، در صورت ترجیح، زندگی مستقلی داشته باشید و در جامعه به حساب آورده شوید. اگر برای زندگی در جامعه به کمک احتیاج دارید، باید به خدمات حمایتی مانند مراقبت در خانه یا مساعدت‌های شخصی دسترسی داشته باشید.

ماده ۲۰: تحرک شخصی

کودکان توان‌خواه حق دارند تحرک داشته [و در عین حال] مستقل باشند. برای این کار دولت‌ها باید به آنها کمک کنند.

ماده ۲۱: آزادی بیان و عقیده، و دسترسی به اطلاعات

افراد حق دارند که نظراتشان را بیان کنند، بخواهند به اطلاعات دسترسی پیدا کرده، آنها را دریافت کنند و به اشتراک بگذارند. آنها همچنین حق دارند که این اطلاعات را به شکلی که برایشان قابل فهم و استفاده باشد، دریافت کنند.

ماده ۲۲: احترام به حریم خصوصی

هیچ انسانی نباید در امور خصوصی دیگری، چه افراد توان‌خواه یا دیگران، دخالت کند. کسانی که درباره‌ی دیگران اطلاعاتی دارند، برای مثال در جریان وضعیت سلامتی آنها هستند، باید این اطلاعات را نزد خود نگه دارند.

ماده ۲۳: احترام به خانه و خانواده

انسان‌ها حق دارند که با خانواده‌ی خود زندگی کنند. اگر شما توان‌خواه هستید، دولت باید خانواده‌ی شما را در هزینه‌ها، اطلاعات و خدمات مرتبط با معلولیت، حمایت کند. کسی نباید شما را به این دلیل که توان‌خواه هستید از والدین‌تان جدا کند! اما اگر شما نمی‌توانید با خانواده‌ی درجه اول خود زندگی کنید، دولت باید امکان مراقبت از شما را از سوی اقوام دورتر یا جامعه فراهم کند. در زمینه‌ی دسترسی به اطلاعات بهداشت و سلامت باروری، ازدواج و تشکیل خانواده، افراد جوان توان‌خواه از همان حقوق افراد دیگر برخوردار هستند.

ماده ۲۴: آموزش

انسان‌ها حق دارند به مدرسه بروند. اگر شما توان‌خواه هستید، نباید به این دلیل از آموزش محروم شوید و همچنین نباید در مدارس جداگانه درس بخوانید. شما حق دارید همان آموزش و برنامه‌ی آموزشی‌ای را دریافت کنید که کودکان دیگر دریافت می‌کنند، و برای به وقوع پیوستن این حق، دولت باید در صورت نیاز به شما کمک کند. برای مثال، دولت باید راه‌های مناسبی برای‌تان پیدا کند، تا شما به‌وسیله‌ی آنها بتوانید ارتباط برقرار کرده و معلم‌های‌تان بتوانند به نیازهای شما پاسخ دهند.

ماده ۲۵ و ۲۶: بهداشت و بازپروری

افراد توان‌خواه، در سطح و کیفیتی یکسان با دیگران از حق دسترسی به خدمات بهداشتی موجود و رایگان برخوردار هستند. اگر شما توان‌خواه هستید، حق دارید از خدمات بهداشتی و بازتوانی استفاده کنید.

ماده ۲۷: کار و استخدام

افراد توان‌خواه حق دارند که به صورت برابر با دیگران و فارغ از هرگونه تبعیضی شغلی را داشته باشند که آزادانه برگزیده‌اند.

ماده ۲۸: استانداردهای مناسب زندگی و حمایت‌های اجتماعی

افراد توان‌خواه حق دارند فارغ از هرگونه تبعیضی به خوراک، آب سالم، پوشاک و مسکن دسترسی داشته باشند. دولت باید به افرادی که توان‌خواه هستند و در فقر زندگی می‌کنند، کمک کند.

ماده ۲۹: مشارکت در زندگی سیاسی و عمومی

افراد توان‌خواه حق دارند در زندگی سیاسی و عمومی مشارکت داشته باشند. زمانی که شما به سن قانونی لحاظ شده در قانون کشور خود رسیدید، چه توان‌خواه باشید و چه نباشید، حق دارید که گروه تشکیل دهید، به مردم خدمت کنید، به صندوق‌های رأی‌گیری دسترسی داشته باشید، رأی دهید و برای سمتی دولتی انتخاب شوید.

ماده ۳۰: مشارکت در برنامه‌های فرهنگی، تفریح، فراغت، و ورزش

افراد توان‌خواه نیز مانند دیگران حق دارند که در برنامه‌های هنری، ورزشی، فیلم‌ها و دیگر فعالیت‌های تفریحی شرکت کرده و لذت ببرند. بنابراین تئاترها، موزه‌ها، زمین‌های بازی و کتابخانه‌ها باید برای همه از جمله کودکان توان‌خواه قابل دسترس و قابل استفاده باشد.

ماده ۳۱: جمع‌آوری آمار و داده‌ها

دولت‌ها باید به منظور توسعه‌ی برنامه‌ها و خدمات بهتر، نسبت به جمع‌آوری اطلاعات در مورد موضوع توان‌خواهی (معلولیت) اقدام کنند. باید با افراد توان‌خواهی که در تحقیقات مرتبط با این موضوع شرکت می‌کنند، انسانی و محترمانه رفتار شود. هرگونه اطلاعات خصوصی‌ای که آنها ارائه می‌کنند باید محرمانه بماند. آمارهای جمع‌آوری شده باید در اختیار افراد توان‌خواه و دیگران قرار گیرند.

ماده ۳۲: همکاری‌های بین‌المللی

کشورها باید در اجرای مفاد این پیمان‌نامه به یکدیگر کمک کنند. برای مثال کشورهایی که منابع بیشتری دارند (منابعی نظیر اطلاعات علمی با فن‌آوری مفید)، باید آنها را با کشورهای دیگر به اشتراک بگذارند تا بدین صورت افراد بیشتری در جهان بتوانند از حقوق مندرج در این پیمان‌نامه بهره‌مند شوند.

ماده ۳۳ تا ۵۰: قوانین مربوط به همکاری، نظارت و اجرای پیمان‌نامه

کنوانسیون حقوق افراد توان‌خواه در مجموع ۵۰ ماده دارد. مفاد ۳۳ تا ۵۰ درباره‌ی این است که چگونه بزرگسالان به خصوص افراد توان‌خواه، سازمان‌های مرتبط و دولت‌ها می‌توانند با یکدیگر همکاری کرده و اطمینان حاصل کنند که تمام افراد توان‌خواه از تمام حقوق خود بهره‌مند شوند